

A magánerdők védetté nyilvánítása kapcsán felmerülő problémák II.

Az Erdészeti Lapok előző számában megjelent cikk első felében a védetté nyilvánítás kapcsán felmerülő tulajdonhoz való jog, illetve az egészséges környezethez való jog kapcsolatát részleteztem. Az alábbiakban a védetté nyilvánításról és a jelenleg sok kérdést felvető Natura 2000-es területekről lesz szó.

Az erdőgazdálkodás során az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény értelmében a tulajdonost eleve számos anyagi vonatkozású, valamint igazgatási jellegű kötelezettség terheli. Ezekhez a természetvédelmi minősítésű erdők esetében azonban újabb kötelezettségek társulnak, s mint ilyenek jelentős anyagi következményekkel járnak.

I. Mindenekelőtt tisztázni kell, hogy a védetté nyilvánított és a Natura 2000-es területek nem feltétlenül fedik egymást, és eltérő szabályok vonatkoznak rájuk. A védetté nyilvánítást a 1996. évi LIII.-as, a természet védelméről szóló törvény (továbbiakban: Tvt.) szabályozza. A törvény szövege szerint a természeti terület védetté nyilvánításának előkészítése során az előkészítést végző – az érdekeltek álláspontjának megismerése érdekében – egyeztető megbeszélést és a szükséghez képest helyszíni szemlét tart, amelyre – a kitűzött időpont előtt legalább 15 nappal – meghívja a védetté nyilvánításra javaslattevő személyt, valamennyi érdekelt hatóságot, továbbá mindazokat, akikre a védetté nyilvánításból jogok vagy kötelezettségek hárulnak, illetőleg akik jogos érdekét a védetté nyilvánítás közvetlenül érinti. Elmondható azonban, hogy ennek a lényeges rendelkezésnek a gyakorlati megvalósulását csak kevesen tapasztalhatták. Köszönhetően annak,

hogy a hatóság jelentős számú érdekelt esetén a meghívást hirdetményi úton, a helyi önkormányzat hirdetőtábláján történő kifüggesztéssel vagy más, helyben szokásos módon történő közhírré tétellel is megvalósíthatja.

Az erdő tulajdonosai számára abszolút nem elhanyagolható, hogy az általa birtokolt terület védett-e, hiszen a védett természeti területen lévő erdő elsődlegesen védelmi rendeltetésű (Tvt. 32. § (1) bekezdése). Fokozottan védett természeti területen lévő erdőben pedig erdőgazdálkodási beavatkozás csak a természetvédelmi kezelés részeként, a kezelési tervben foglaltakkal összhangban, a természetvédelmi hatóság hozzájárulásával végezhető (Tvt. 33. § (1) bekezdése). Ezek a területek korlátozottan forgalomképesek, vagyis a tulajdonjog átruházásakor az államot elővásárlási jog illeti meg, amelyet a nemzeti park igazgatóságok – más jogosultakat megelőzően – jogosultak gyakorolni. Helyi jelentőségű védett természeti terület esetében – sorrendben az igazgatóságot követően – a települési önkormányzatot is megilleti az elővásárlási jog.

Mivel védetté nyilvánítás során a tulajdonosoknak bizonyíthatóan kára származik abból, hogy gazdálkodói tevékenységét nem vagy jelentős korlátozásokkal folytathatja tovább, ezért jogosultak tényleges káruk megtérítésére (Tvt. 72. §), amelyet a 276/2004. (X. 8.) kormányrendelet részletez. E rendelet révén megvalósuló kártérítésekről eddig még nem nagyon lehetett hallani, mivel a végrehajtási rendelet a törvény kihirdetéséhez képest 8 éves késéssel jelent meg, és akkor is meglehetősen kevés nyilvánosságot kapva. A tulajdonosnak azzal a lehetetlen helyzettel kel-

lett szembenéznie, hogy akár 8 évre visszamenőlegesen bizonyítsa, hogy a bejegyzett tilalom és a kár között okozati összefüggés áll fenn. Az elbírálására pedig az a természetvédelmi hatóság jogosult, aki a vita alapját képező kijelölést is végezte. Jelenleg a kártalanítási igényre a kártalanításra jogosult a kár bekövetkezésétől vagy az arról történt tudomásszerzéstől számított 30 napon belül jogosult bejelentést tenni, de a kár bekövetkeztétől számított egy éven túl kártalanítási igény nem jelenthető be.

II. A Natura 2000 hálózatokkal kapcsolatos eljárás nagyon hasonlít a védetté nyilvánításhoz és a felmerülő problémák is többnyire azonosak. Alapja a Madárvédelmi és a Természetvédelmi Irányelv. A Natura 2000 hálózat részben a védett természeti területek már meglévő hálózatára épül, de eddig még nem védett területek is részét képezik. Célja a közösségi szempontból fontos fajok és élőhelyek és a helyi ökoszisztéma jó állapotban való megőrzése. De kizárólag azon fajok és élőhelytípusok szempontjából kell a speciális védelmet biztosítani, amelyek alapján a területet kijelölték (így ha az összegegyeztethető a védelemmel, a gazdálkodás bizonyos formái a területen továbbra is folytathatók). Az Élőhelyvédelmi Irányelv egyértelműen kifejti, hogy a Natura 2000 területek kijelölésével nem a gazdasági fejlődés leállítása, nem zárt rezervátumok létrehozása a cél, illetve, hogy a területek kijelölése nem szolgálhat gazdasági szempontokat.

Az Irányelv nem rendelkezik részletesen a lehatárolás technikai jellegű részleteiről, azt az egyes országok szakembereire bízta. Jó lenne tudni, hogy a kijelölést kik, milyen megbízások alap-

ján végezték és ez mennyibe került a magyar államnak. Számunkra erősen kérdéses, hogyan lehetett ennyi területet szakmailag megalapozottan ilyen rövid idő alatt kijelölni. A Magyar Köz-lönyben 2005 júniusában jelent meg a Natura 2000 területek teljes listája. Az erdőtulajdonosok zöme természetesen nem forgatja napi gyakorisággal a Magyar Köz-lönyt, így nem tévedünk, ha kijelentjük, hogy a tulajdonosok, gazdálkodók döntő többsége még ma sem tud a területét érintő kijelölésről. A vonatkozó miniszteri rendelet 2006 októberében látott napvilágot, és a földhivatalok ezt követően kezdték el a Natura 2000 minősítések felvezetését a tulajdoni lapokra. A földhivatali bejegyzések azonban jelentős késésben vannak.

Az erdőtulajdonos többnyire csak az ingatlan-nyilvántartási határozatból értesülhet területe minőségi osztályának esetleges változásáról. De ebben az esetben megeshet, hogy onnan sem, hiszen több ezer földterület tulajdoni lapja nem közhiteles, nem a valós helyzetnek megfelelő adatokat tartalmazza. Ez azzal a következménnyel is járhat, hogy egy adásvételi szerződés megkötésénél a vevő nem lesz tisztában azzal, hogy milyen gazdálkodási korlátokkal terhelt tulajdont vesz meg, vagy a védett területek esetében a szerződés érvénytelen lesz, mivel az állam nem élhetett elővásárlási jogával.

A tulajdonosok a Natura 2000-be kijelölt területeiken újabb szabályok szerint kell, hogy gazdálkodásukat folytassák [275/2004. (X.8.) kormányrendelet]. A védett természeti területnek nem minősülő Natura 2000 területekkel érintett földrészlet tulajdonosa, vagyonkezelője, használója – ideértve a vadászatra, illetőleg halászatra jogosultat – köteles túrni a felügyelőségnek, a nemzeti park igazgatóságának, illetve a természetvédelmi kezelést ellátó szervnek a védett természeti érték, Natura 2000 terület oltalma, tudományos megismerése érdekében végzett tevékenységét, így különösen a természetvédelmi érték megközelítését, őrzését, állapotának ellenőrzését, és a hatósági tájékoztató, valamint eligazító táblák elhelyezését úgy, hogy az a gazdálkodást, illetve a terület-használatot ne akadályozza. A szabályok megszegése esetén pedig a természetvédelmi bíróság rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

Kártalanításról azonban nem lehet hallani. A KvVM vitatható álláspontja szerint a Natura-programba bevont földek után nincs mód kártalanításra, mert nem éri kár a védelem alá helyezett te-

rületek tulajdonosait vagy használóit, támogatást viszont igényelhetnek. Egy uniós társfinanszírozott vidékfejlesztési jogcím lehetővé teszi magán-erdőterületen is támogatás igénybevételét, azonban annak mértéke olyan nevetségesen alacsony (10 000 Ft/ha/év), amiért érdemi állapotmegőrzési munkát elvárni nem lehet. Sajnos az eddigi visszajelzések alapján a természetvédelem képviselői elzárkóznak egy alanyi jogon járó ellentételezéstől, ami legalább részben enyhíthetné a tulajdonosok ellenérzéseit, és igazolhatná a KvVM korábbi ígéreteit, miszerint a Natura 2000 hálózatba kerülő tulajdonosok „jól járnak” majd. Arról nem is beszélve, hogy az uniós költségvetési időszakhoz igazodva, rendkívül nehéz megbecsülni, hogy mi lesz 2013 után a Natura 2000 területek finanszírozásával.

A 276/2004. (X.8.) kormányrendelet 4. § (1) bekezdés d) pontja alapján „a védett természeti területeken kívül természetvédelmi érdekből elrendelt korlátozás, tilalom, egyéb hatósági kötelezés miatt bekövetkező jelentős mértékű termelésszerkezet-változtatással okozott tényleges károk megtérítésére jogosult a tulajdonos. Nem árt tehát figyelemmel kísérni vajon a Natura által megvalósuló korlátozás nem fogja-e ezt az egyébként nehezen értelmezhető mértéket elérni és ezáltal kártalanításra jogosítani a tulajdonost.

Közös problémák

A védetté nyilvánításokkal kapcsolatos hiányosságokra két alkotmánybírósági határozat hívta fel a figyelmet. Az 53/2002. (XI. 28.) AB határozat kimondta, hogy a Tvt. a törvény erejénél fogva védett természeti területek egyedi meghatározása során nem biztosított önálló jogorvoslat. Az Alkotmánybíróság felhívta az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatának 2003. március 31-ig tegyen eleget. A határozat indoklása szerint a természeti védettség tényének ingatlan-nyilvántartási bejegyzésével szemben a jogorvoslati jog biztosított. Azonban az Alkotmány 57. § (5) bekezdésében biztosított jogorvoslati jog követelménye alapján nem elegendő csak a bejegyzés, illetve annak kezdeményezése tekintetében lehetővé tenni a jogorvoslati jog gyakorlását. A védett természeti területek

megjelölése jogszerűségének vitathatósága érdekében szükséges a terület egyedi meghatározásával szembeni jogorvoslat megteremtése is.

Hasonló indokok alapján a 33/2006. (VII. 13.) AB határozat ismét mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet állapított meg, mert a természetvédelmi területek védetté nyilvánításának esetére a tulajdonosoknak az Alkotmány 57. § (5) bekezdésével összhangban álló jogorvoslati lehetősége még mindig nem biztosított. Ennek az állapotnak a rendezésére 2007. március 31-ig kellett volna eleget tennie az Országgyűlésnek. Vajon hány alkotmánybírósági határozat kell még ahhoz, hogy a szükséges módosítások megtörténjenek?

Hasonló a helyzet a Natura 2000-be besorolt területekkel is. Az Alkotmány 57. § (5) bekezdésében foglalt jogorvoslati jog a bírósági, közigazgatási és más hatósági döntésekkel szemben biztosítja a jogorvoslati jogot. Sem az Alkotmány, sem más törvényi rendelkezés nem tartalmaz olyan előírást, amely lehetővé tenné a jogszabályok elleni jogorvoslatot. Amennyiben tehát nem érjük el, hogy területünk védetté nyilvánításának tényéről bíróság döntsön, nincs jogi eszközünk arra, hogy a fennálló helyzet megszüntetését elérjük. A bírósági eljárás megindításának talán egyetlen lehetősége egy megállapítási kereset indítása, melynek révén elérhetjük, hogy a bíróság megszüntessen egy indokolatlan védetté nyilvánítást.

Ugyanis amennyiben csupán az ingatlan-nyilvántartási bejegyzés ellen nyújtunk be fellebbezést, azt a hivatal minden bizonnyal el fogja utasítani, mivel ha jogszabály kötelezővé teszi számára a védettség tényének bejegyzését, annak jogosságát nem vizsgálhatja felül.

A másik probléma a védetté nyilvánításoknál, hogy a tulajdonosok nem értesülnek arról, hogy bekerültek a Natura 2000 programba. Az érintett területek helyrajzi számát a környezetvédelmi tárca honlapján és a Magyar Köz-lönyben tették elérhetővé. A helyrajzi számok felsorolását megtalálják a 45/2006 KvVM rendeletben.

Felhívunk minden erdőtulajdonost, hogy jelezze felénk, ha tudtán kívül korlátozások alá került volna területe, vagy bármilyen jogsérelem érte a korlátozásokkal kapcsolatban, annak érdekében, hogy közös erővel tudjunk fellépni az újabb, öncélú védetté nyilvánításokkal szemben.

Dr. Cseresznye-F. Melinda

30/413-9793

**Hirdessen az
Erdészeti Lapokban!**